

آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ دعوت حق را لبیک گفت

میراث گران قدر و ارزشمند علوم اسلامی، گنجینه‌ای است که می‌تواند در زندگی فردی و جمعی، راهنما و راهگشای ما باشد. در این میان، غواصانی پرتوان می‌کوشند زمینه بهره‌گیری از این گنج بی‌بدیل را فراهم سازند. از زمره این پژوهشگران آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان رَحْمَةُ اللهِ بود که با زحمت و تلاش فراوان به تصحیح و تحقیق این متون پرداخت تا در پرتو این نورافشانی، فهم صحیحی از کتاب و سنت را برای ره‌پویان راه حق فراهم آورد. این عالم ربانی و محقق ارجمند پس از سال‌ها مجاهدت علمی و فرهنگی، ۲۷ شهریور ۱۴۰۲ در سن ۹۸ سالگی در نجف اشرف دعوت حق را لبیک گفت. به مناسبت رحلت این عالم ربانی و محقق سخت‌کوش جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه کشور، علما و برخی از شخصیت‌های علمی و فرهنگی در تجلیل از مقام علمی و فرهنگی وی پیام‌های تسلیتی صادر نمودند که به شرح زیر است.

• جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

بسم الله الرحمن الرحيم/ انا لله و انا الیه راجعون ارتحال عالم جلیل‌القدر حضرت آیت‌الله سید محمد مهدی خرسان – طاب ثراه- از علمای بزرگوار نجف اشرف موجب تألم و تأثر گردید.

این استاد برجسته علوم اسلامی، تمرکز و تمحّض ویژه‌ای بر پژوهش و تألیف داشت و با هدف پاسخگویی به شبهات تاریخی، فقهی و حدیثی، پژوهش‌های مفید و ماندگاری برجای گذاشت. تصحیح و تألیف آثار وی‌زین در موضوعات تراجم نگاری، انساب، کلام، حدیث و فقه، گوشه‌ای از خدمات گسترده این استاد متواضع و فروتن در راستای نشر و ترویج معارف مکتب اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ بوده است. جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، رحلت این فقیه و محقق اندیشمند را به حوزه‌های علمیه نجف و قم تسلیت می‌گوید و از خداوند متعال برای آن عالم ربانی علو درجات مسئلت دارد.

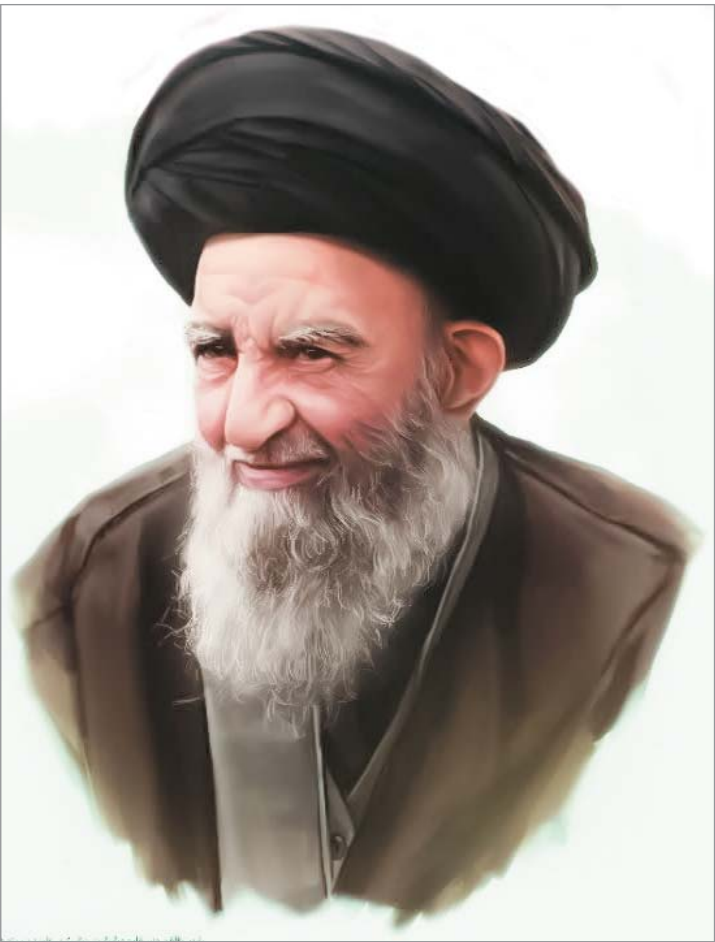
• آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه کشور

انا لله و انا الیه راجعون خبر ارتحال عالم وارسته، فقیه محقق علاقه آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان باعث تأثر و تألم گردید. او همچون ستاره‌ای پر فروغ در آسمان بلند دانش، عمر پربار خود را در راه تحقیق، کتابت و ترویج معارف اهل‌بیت عصمت و طهارت رَحْمَةُ اللهِ سپری نمود و تراث بسیار ارزشمندی را به صاحبان خرد و اندیشه عرضه داشت و دانشنامه‌ای غنی از علوم مختلف جهان اسلام از خود به یادگار گذاشت.

فقدان این گوهر گرانبه‌ای ثلمه‌ای بس عظیم و جبران ناپذیر است. اینجانب ضمن عرض تسلیت به حوزه‌های علمیه، به‌ویژه حوزه علمیه مبارکه نجف اشرف و فرزندان بزرگوار آن مرحوم خاصه حجت‌الاسلام والمسلمین حاج سید صالح الموسوی الخرسان، از خداوند تبارک و تعالی برای آن فقید سعید رحمت و رضوان الهی و برای بازماندگان صبر و اجر جزیل مسئلت دارم.

عاش سعیداومات سعیدا

• **حجت‌الاسلام والمسلمین رضا اسکندری دبیر کنگره ائمه‌الارسل**
﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ / يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ اِزْجِیْیْ اِلَی رَبِّکَ رَاضِیَةً مُّرضِیَةً فَادْخُلِیْ فِیْ عِبَادِیْ وَادْخُلِیْ جَنَّتِیْ﴾
با اندوه و تأسف فراوان رحلت محقق بصیر و عالم زاهد، آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان را به پیشگاه حضرت بقیةالله‌الاعظم، مراجع عظام تقلید و حوزه‌های علمیه جهان اسلام به‌ویژه حوزه علمیه کهن نجف اشرف و قم مقدس، بیت مکرم ایشان و عموم فضلاء و محققان حوزه و دانشگاه تسلیت عرض می‌نمایم.
آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان سرچشمه فیوضات علمی و معنوی بی‌پایان بود که پس از تکمیل تحصیلات عالی و ممتازِ خود قدم در وادی تألیف، تحقیق و تعلیم نهاد و آثار علمی با ارزشی پدید آورد.

زندگی زاهدانه‌آن پارسای پرهیزگار و بیش از هفتاد سال تحقیق و پژوهش حتی در آخرین ماه‌های عمر شریفشان با وجود ناتوانی‌های جسمانی، با قلم خویش راهنمای اندیشه و عمل‌ره‌جویان علم و تحقیق بود.
تألیفات پر مغز این دانشمند عالی‌قدر که سرشار از نکته‌های عمیق و درس‌های به یاد ماندنی برای محققان نوآوراست، از حسنات کلاس‌ها گذراندم که آخرین آنها در مدارس «منتدی‌النشر» بود. در کنار آن، دروس حوزه می‌گردد که سال گذشته در کنگره علمی ائمه‌الارسل از موسوعه شصت جلدی ایشان در حوزه علمیه نجف اشرف و قم مقدس با حضور اندیشمندان این دو حوزه قویم رونمایی شد. فقدان این عالم فرزانه، متفکر و محقق نامدار، خسارتی بزرگ برای جویندگان معارف عمیق اسلامی به شمار می‌آید.
دست‌اندرکاران دبیرخانه دائمی کنگره ائمه‌الارسل رحمت و مغفرت و رضوان الهی را برای این عالم و محقق بصیر مسألت می‌نمایند.
لَیْمَ فِیْ اَرْشَادٍ ثَلَمَةً لَا یَسُدُّهَا شَیْءٌ
* * *

هفته‌نامه افق حوزه، همچنین ضمن عرض تسلیت به حوزه‌های علمیه شیعه به‌ویژه به حوزه علمیه نجف اشرف، بیت معزا و خاندان آل خرسان، گوشه‌ای از خدمات علمی و فرهنگی این عالم وارسته را به شرح ذیل منتشر می‌کند.
* * *

• زندگی‌نامه و آثار علمی

آیت‌الله سید محمد مهدی موسوی الخرسان، در بخشی از شرح حال خویش که در سال ۱۳۲۷قمری در مقدمه برخی از کتاب‌هایش ذکر کرده است، چنین می‌نویسد: «... خداوند متعال بر من منت نهاد و مرا در طلب علم توفیق بخشید و علاقه به علم را از ابتدای جوانی به دلم الهام فرمود و اکنون به مقداری از عمر رسیده‌ام که می‌توان در مورد من گفت: «کِشْتِی که زمان برداشتش رسیده!» پس از خداوند متعال طلب عفو و رضوان دارم و چند سطری در مورد زندگینامه‌ام می‌نویسم:

من در نجف اشرف در تاریخ نهم رجب

را مصروف درس و کتاب‌کند و رسیدن به هدف را بدون پیمودن طریق، آرزو نکند. علم متاع اختصاصی گروهی یا ارت کسی نیست که از پدرش به او برسد، چه بسیار انسان‌های شریفی که به‌خاطر علمشان بر بزرگان و صاحب‌منصبان بزرگی یافتند.
گاهی در ذهن و دلم اموری می‌گذشت که مرا برای راحت شدن درونم به تکاپو می‌انداخت که آنها را به نظمی در آورم که گاهی هم مقید و تسلیم قواعد شعر و عروض نیست؛ ولی از آن حال حکایت می‌کنند و از این مطالب نوشتاری جمع شده که آن را دیوان نامیده‌ام.

از نعمت‌های خداوند بر من این بوده که توانستم، هوای نفسم را از افتادن در امور فریبنده که در زندگی فرصت‌های بسیاری را فراهم می‌آورد، نگهدارم و از این امور رویگردان باشم که مبادا به سقوط و بدی عاقبت و حساب گرفتار شوم....»

• اساتید

دانش‌های ابتدایی و سطوح را از پدرم و شیخ محمد رضا عامری، سید محمود حکیم، شیخ محمد علی تبریزی، شیخ علی سماکه حلی و شیخ صادق قاموسی رَحْمَةُ اللهِ فراکرftم.

سپس از محضر درس آیات عظام سید ابوالقاسم خونی (م ۱۲۱۳ق)، سید عبدالهادی شیرازی (م ۱۳۲۲ق) و سید محسن حکیم (م ۱۳۹۰ق) بهره بردم.
مشایخ من در نقل حدیث و روایت عبارتند از مرحوم پدرم و شیخ محمد محسن، معروف به آقا بزرگ تهرانی (م ۱۳۸۹ق)، سید حسن یجنوردی (م ۱۳۹۵ق)، سید محمد صادق بحر العلوم (م ۱۳۹۹ق)، سیدعلی بهبهانی (م ۱۳۸۵ق)، سید عبدالاعلی سبزواری (م ۱۴۱۴ق)، سید مرتضی خلیخالی (م ۱۴۱۱ق)، سیدعلی بهشتی (م ۱۴۲۴ق) و از علمای اهل سنت: سید علوی بن عباس مالکی مکی، شیخ حماد انصاری، شیخ محمد ابی‌الیسرین عابدین مفتی شام، شیخ محمد صالح قادری شامی، سیدبن حمزه نقیب شامی، الحبيب محمدبن علوی حضرمی مالکی و مجدالدین مؤیدی الیمانی می‌باشند.

آیت‌الله موسوی الخرسان در این زندگینامه مختصر به نکات دیگر، از جمله مهمترین کتاب‌ها و آثار علمی خود تا آن تاریخ را برشمرده و در مورد برخی توضیحات مختصری داده‌اند که در ادامه به عناوین این کتاب‌ها اشاره خواهیم کرد.

• آثار تصحیح

- موسوعه ابن‌ادریس حلی؛
- طب النبى رَحْمَةُ اللهِ، ابوالعباس مستغفری؛
- طب الأئمة رَحْمَةُ اللهِ، بروایة أبی‌عتاب

- عبدالله بن سابور الزیات والحسین ابنی بسطام النیسابوریین؛
- طب‌الرضا رَحْمَةُ اللهِ، معروف به رساله ذهبیه؛
- التوحید، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین، معروف به شیخ صدوق؛
- إکمال‌الدین و إتمام‌النعمة، شیخ صدوق؛
- امالی، صدوق؛
- عیون أخبار‌الرضا رَحْمَةُ اللهِ، از صدوق؛
- خصال، صدوق؛
- معانی‌الأخبار، صدوق؛
- ثواب‌الأعمال و عقاب‌الأعمال، صدوق؛
- اختصاص، ابو عبدالله محمد بن محمد بن نعمان، معروف به شیخ مفید؛
- تذکرة الألباب فی الأنساب، شیخ ابی‌جعفر احمد بن عبدالولی بَیْیْ اندلسی؛
- منتقلة الطالبیة، ابواسماعیل ابراهیم بن ناصر بن طباطبا؛
- روضة الواعظین، محمد بن قتال نیشابوری؛
- إعلام‌ الوری بأعلام‌ الهدی، ابوعلی فضل بن حسن طبرسی؛
- مکام‌ الأخلاق، رضی‌الدین ابی‌نصر حسن بن فضل طبرسی؛
- البیان فی أخبار صاحب‌الزمان رَحْمَةُ اللهِ، حافظ ابی‌عبدالله محمد بن یوسف گنجی شافعی؛
- فلاح السائل، رضی‌الدین ابی‌القاسم علی بن موسی، معروف به سید بن طاووس؛
- الألفین فی إمامة أميرالمؤمنین علی بن أبی‌طالب رَحْمَةُ اللهِ، از جمال‌الدین حسن بن مطهر اسدی، معروف به علاقه حلی؛
- جواهر‌الأدب فی کلام‌ العرب، علاء‌الدین بن علی اربلی؛
- تاریخ ابن‌الوردی، زین‌الدین عمر بن مظفر، مشهور به ابن‌وردی؛
- الکشکول، بهاء‌الدین محمد عاملی، معروف به شیخ بهائی؛
- ینایع‌المودة، سلیمان بن ابراهیم بلخی قندوزی حنفی؛
- نزهة‌ الجلیس و منیة‌ الأديب‌ الأکس، از سید عباس بن علی موسوی مکی؛
- ینایع‌المودة، سلیمان بن ابراهیم بلخی قندوزی حنفی؛
- نزهة‌ الجلیس و منیة‌ الأديب‌ الأکس، از سید عباس بن علی موسوی مکی؛
- صلاة‌ الجماعة و یلیه صلاة‌ المسافر، آیت‌الله شیخ محمد حسین غروی اصفهانی کمپانی؛
- ذیل‌ کشف‌ الظنون؛
- بغیة‌ الطالب فی ایمان أبی‌طالب رَحْمَةُ اللهِ، نوشته سید محمد بن حیدر موسوی؛
- ترکة‌ النبى رَحْمَةُ اللهِ، نوشته حماد بن اسحاق ازدی مالکی بغدادی.

- تألیفات تصحیح
- موسوعه عبدالله بن عباس، حبر‌الامة و ترجمان‌ القرآن؛
- کشف‌ بلدان منتقلة الطالبیة؛
- موسوعه ابن‌ادریس حلی؛
- طب‌النبى رَحْمَةُ اللهِ، ابوالعباس مستغفری؛
- طب‌الأئمة رَحْمَةُ اللهِ، بروایة أبی‌عتاب

- السجود علی‌ التربة‌ الحسینیة؛
- علی‌ إمام‌ البررة، شرح‌ أرجوزه آیت‌الله خونی؛
- المحسن‌ السبط‌ مولود‌ أم‌ سقط؟؛
- حی‌ علی‌ خیر‌العمل؛
- مقدمات‌ کتب‌ تراثیة؛
- غریب‌ القرآن؛
- نهاية‌ التحقیق‌ فی‌ ما‌ جرى‌ فی‌ أمر‌ فدک‌ للصديقة‌ والصديق؛
- مزبل‌ اللبس‌ عن‌ معجزتی‌ شق‌ القمر و رد‌الشمس؛
- نظرات‌ فاحصة‌ فی‌ کتاب‌ الطبقات‌ الکبیر، نوشته محمد بن سعد کاتب واقدی؛
- معجم‌ شعراء‌ الطالبیین؛
- شذ‌العرف‌ فی‌ ضحایا‌ الطف؛
- الظاهرة‌ القرآنیة‌ فی‌ نهج‌‌البالغہ؛
- المهدی‌ الموعود رَحْمَةُ اللهِ مولود‌ و موجود؛
- سلوة‌ الأفاضل‌ فی‌ المسائل‌ والرسائل؛
- قلائد‌ العقیان‌ فی‌ ما‌ قبل‌ فی‌ آل‌الخرسان؛
- علی‌‌المحک، صحابة‌ و صحاح؛
- الکشف‌ الصریح‌ فی‌ رمی‌ بالتجریح‌ من‌ رجال‌ الصحیح؛
- ذکریاتی‌ فی‌ حیاتی؛
- المختول‌ والمخلخل‌ من‌ الشعر‌ المهلهل (دیوان‌ شعر)؛
- بعیداً‌ عن‌ السیاسة‌، (دیوان‌ شعر)؛
- جمع‌ دیوان‌، سید جعفر خرسان.

اما مباحثی که می‌تواند به‌عنوان یک رساله مورد توجه قرار گیرند، به شرح زیر است:

- الفناة‌ المستقلة‌ مستقلة‌ أو مستغلة؛
- المشجر‌ المبین‌ لمن‌ فی‌ منتقلة‌ الطالبیین‌ لابن‌ طباطبا؛
- اللباب‌ فی‌ تشجیر‌ تهذیب‌ الأنساب‌ للعبدلی؛
- نشوة‌ الأمانی (ارجوزه‌ای در نسب است)؛
- تعریب‌ فصل‌ من‌ تاریخ‌ قم‌ للحسن‌ بن‌ محمد بن حسن قمی (ترجمه بخشی از تاریخ قم)؛
- وحیة‌ النبأ (ارجوزه‌ای است درباره رسول اکرم رَحْمَةُ اللهِ و آل‌ و عبا رَحْمَةُ اللهِ که بسیاری از آن مفقود شده است)؛
- شعر‌الحمانی‌ العلوی؛
- الأنبویه‌ فی‌ المختومین «رویه»؛
- بیان‌ الدلائل‌ العللیة‌ فی‌ الأخبار‌ الدخیلة‌ (نقد و ردّی است بر آنچه که صاحب قاموس الرجال نوشته است)؛
- منتخبات‌ المهدی‌ من‌ کتاب‌ المّجدی، نوشته عمری در نسب؛
- خدیعة‌ الشوری؛
- الأنباء‌ الثلاثة‌ بأقلام‌ أنصارهم، ابن‌ تیمیة، ابن‌ عبد‌الوهاب، ابن‌ سعود؛
- من‌ هنا و هناك (منتخباتی از دیدگاه‌های نویسندگان، نکات جالب و فتاوی‌ عجیب).

اما آثاری که از بین رفته و جز بخشی از آنها باقی نمانده است:

- منتخبات‌ التدوین‌ والصفیة‌ مع‌ الإضافة؛
- أسانید‌ الطوسی‌ فی‌ أمالیه (از آن دفتری بدون مقدمه به‌جا مانده است)؛
- المستند‌ الوجیه‌ فی‌ أسانید‌ الفقیه‌ فی‌ قصاصات (بخشی از آن از بین رفته است)؛
- تعریب‌ خاورشناسان‌ بخشی از معجم‌ المستشرقین‌ که اوراقی‌ خورده‌ شده‌ از آن به‌جا مانده است (مربوط به ایام جنگ جهانی دوم)؛
- مواردی‌ دیگر که اکنون در خاطر ندارم ...».

نماینده مردم گیلان در مجلس خبرگان

رهبری را بیان اینکه کشورهای زیادی در جنگ ترکیبی اجازه نمی‌دهند، مردم آن رها نسبی را داشته باشند، افزود: آن‌ها با هر ترفند و تحریمی، قصد ایجاد ناامنی و ناامیدی در کشور را دارند که باید آگاه و متوجه به این مهم باشیم.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ

با اشاره به شهادت برخی از مسئولان در دوران خدمتشان، تأکید کرد: جریان شهادت یک جریان حماسی است و جامعه را شجاع بار می‌آورد و وقتی جامعه‌ای مسئولانش شجاع نباشند، قطعاً رنگ رشد و عقلانیت را نخواهد دید؛ جریان شهادت، یک جریان حماسه‌آفرین را در جامعه ایجاد می‌کند و در آن زمان که مسئولان احساس شجاعت و عزت می‌کنند، رشد و توسعه اتفاق می‌افتد.

وی با اشاره به شهادت ۱۷ هزار شهید ترور کشور، تأکید کرد: در بین قربانیان ترور در دنیا، بیشترین قربانی را ایران اسلامی دارا است.

ایران به پیروزی رسید، تمام محاسبات دشمنان را بر هم زد، افزود: قطعاً باتوجه به تغییر در معادلات منطقه و عرصه بین‌الملل، صف‌آرایی‌ها عوض شده و تقابل بلوک شرق و غرب، تبدیل به تقابل عدالت و استکبار شده است.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ، با بیان اینکه امروز اسلام و انقلاب در مقابل قدرت‌های ظاهری ایستاده است، گفت: تنها قدرت محتوایی در برابر استکبار، گفتمان انقلاب اسلامی است که در آن، استقلال، ارزش‌های انسانی و کمال و معنویت دیده شده و هدف آن این است که بشریت، در مسیر انحراف نباشد و این، برجستگی گفتمان انقلاب اسلامی را نشان می‌دهد.

وی با بیان اینکه گام دوم انقلاب اسلامی در حقیقت تحقق نرم‌افزار تمدن اسلامی است، گفت: در این مهم آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت و ارزش‌های والای انسانی دیده شده است.

ایران به پیروزی رسید، تمام محاسبات دشمنان را بر هم زد، افزود: قطعاً باتوجه به تغییر در معادلات منطقه و عرصه بین‌الملل، صف‌آرایی‌ها عوض شده و تقابل بلوک شرق و غرب، تبدیل به تقابل عدالت و استکبار شده است.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ، با بیان اینکه امروز اسلام و انقلاب در مقابل قدرت‌های ظاهری ایستاده است، گفت: تنها قدرت محتوایی در برابر استکبار، گفتمان انقلاب اسلامی است که در آن، استقلال، ارزش‌های انسانی و کمال و معنویت دیده شده و هدف آن این است که بشریت، در مسیر انحراف نباشد و این، برجستگی گفتمان انقلاب اسلامی را نشان می‌دهد.

وی با بیان اینکه گام دوم انقلاب اسلامی در حقیقت تحقق نرم‌افزار تمدن اسلامی است، گفت: در این مهم آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت و ارزش‌های والای انسانی دیده شده است.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ، با اشاره به اینکه این مهم مورد استقبال بین‌الملل قرار دارد، گفت: در هر کجا

خبرگان رهبری، با تأکید بر اینکه دشمن اجازه نمی‌دهد، حتی گفتمان انقلاب اسلامی بیان شود، تصریح کرد: جریان رسانه‌ای، امپراطوری و غول رسانه‌ای در اختیار دشمن است؛ اما در برابر گفتمان انقلاب اسلامی که فراتر از مرزها و محدودیت‌هاست، شکست خواهد خورد.

استاد حوزه علمیه قم با تأکید بر اینکه فاتح میدان کسی است که محتوای قوی و غنی داشته باشد و آن محتوا را انقلاب اسلامی دارد، اظهار کرد: باید محتوای گفتمان انقلاب اسلامی را در قالب متناسب در عرصه بین‌الملل تدوین و در دنیا مطرح کنیم.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ، با اشاره به اینکه این مهم مورد استقبال بین‌الملل قرار دارد، گفت: در هر کجا

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ تأکید کرد

خبری کامل قرار داشت و دشمنان اجازه نمی‌دهند که این واقعه مهم رسانه‌ای شود.
نماینده مردم گیلان در مجلس

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ

با تأکید بر اینکه دشمن اجازه نمی‌دهد، حتی گفتمان انقلاب اسلامی بیان شود، اظهار کرد: امروز جریان و گفتمان انقلاب اسلامی در عراق، لبنان، یمن، بحرین، آرژانتین، آمریکای لاتین و بسیاری از کشورها گسترش یافته است؛ لذا باید محتوای گفتمان انقلاب اسلامی را در قالب متناسب در عرصه بین‌الملل تدوین و در دنیا مطرح کنیم.

به گزارش خبرگزاری اپنا، استاد رمضانی، ۲۲ شهریور در یادواره ۴۱ شهید ترور شهرستان رشت که در گلزار شهدای این شهر برگزار شد، با تأکید بر اینکه انقلاب اسلامی ایران، در مسیر حق شهدای زیادی را تقدیم کرده است، خاطرنشان کرد: انقلابی که در مسیر جبهه حق حرکت می‌کند، تمام محاسبات غرب و بین‌الملل را برهم زده و جغرافیای تاریخ بشر را تغییر داده است.

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ،

دبیرکل مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ